

Бурцев Я.І., аспірант кафедри фінансів і кредиту
Науковий керівник: Петрук О.М., професор кафедри
фінансів та цифрової економіки, д.е.н., проф.
Державний університет «Житомирська політехніка»

Трансформація банківської діяльності під впливом цифровізації та розвитку фінансових технологій

Розвиток сучасного світу в цілому вже не уявляється без використання цифрових технологій. Цифровізація торкнулася майже всіх сфер діяльності і це є реальність сучасного сьогоднішнього дня. Не виключенням стала і банківська сфера.

Новітній світ фінансових послуг ставить перед собою на меті вирішення як простих так і нестандартних задач у процесі організації ефективного функціонування банківського сектору, використовуючи в умовах цифрової економіки фінансові технології, інструменти фінансового інжинірингу та інноваційні фінансові послуги.

Швидкість переходу до цифрової економіки суттєво велика. Зокрема, банківські установи інтегруються до нової цифрової екосистеми взаємопов'язаних цифрових послуг та сервісів, які, в свою чергу, ґрунтуються на різноманітних додатках (у тому числі і мобільних), стрімкому розвитку фінансових технологій, прикладному програмному інтерфейсі (API), штучному інтелекту тощо. Цифрові фінанси та альтернативні джерела фінансування проєктів, як у громадському просторі так і бізнес-секторі на основі крауд-технологій набувають дедалі більшого розвитку.

За дослідженнями аналітичної компанії Juniper Research число користувачів цифрового банкінгу в світі досягне 3,6 млрд до 2024 року. Для порівняння, даний показник на початок 2020 року, який співпав з початком світової пандемії Covid-19, становив близько 1,8 млрд. Такий суттєвий темп просування цифрового банкінгу відбуватиметься переважно за рахунок користувачів, народжених починаючи з 80-х років минулого століття, так званих поколінь Y та Z. В період становлення саме цих поколінь відбувається активний розвиток мобільного зв'язку, всесвітньої мережі, комп'ютерних технологій, соціальних мереж, digital-медіа, еволюція девайсів тощо.

У 2021 році інвестиції у фінтех-галузь збільшилися на 96% у порівнянні з 2020 роком та їх сукупний розмір перевищив 90 млрд доларів США. Найбільше фінансування отримала сфера здійснення платежів, майже 52 млрд доларів США. Другу позицію займають сфери блокчейну та криптовалют з інвестиціями у понад 30 млрд доларів США. Замикає трійку лідерів не менш важлива сфера кібербезпеки з вкладенням 5,5 млрд доларів США.

2022 рік також зберігає тенденцію зростання інвестицій, яка частково пояснюється раніше запланованими ініціативами з модернізації, але її також було прискорено збільшенням попиту на цифрові фінансові послуги та електронну комерцію на тлі пандемії Covid-19 та військової агресії російської федерації.

Аналізуючи банківський сектор в цілому на предмет цифровізації та впровадження фінтеху, слід зазначити, що світовими лідерами у цьому напрямку визнані наступні банки: банківська група BBVA, Bank of America, JPMorgan Chase, N26, Revolut, Bunq та Yuh. Це, умовно кажучи, найкращі варіанти необанків, коли йдеться про поєднання фінансового контролю та страхових пакетів в єдиному цілому. Але, незважаючи на вищезазначене, існує чимало проблем із фінансовими контролерами, що перешкоджає їх подальшому зростанню та призводить до штрафів.

Якщо ж брати до уваги банківський сектор України та темпи впровадження фінтеху, то вітчизняні банки мають достатньо низький рівень участі у капіталі фінтех-компаній, на відміну від світових. За даними міжнародної аудиторської компанії Ernst & Young, яка проводила дослідження в рамках Проєкту USAID «Трансформація фінансового сектора» у співпраці з Мінсоцполітики України протягом 2016 – 2020 рр, лише не більше 15% банків мають акції фінтех-компаній. Проте, незважаючи на сторонні фактори, даний напрямок все ж таки залишається одним з найдинамічніших та відкритим до інвестицій в Україні.

Першочерговим напрямом цифрової трансформації є розробка стратегії впровадження фінансових технологій, яка включає в себе віддалену ідентифікацію, цифровізацію бек-офісних операцій, автоматизацію операційних процесів, блокчейн, розвиток технологій електронних платежів, використання предиктивної аналітики, впровадження комплексної системи обслуговування клієнтів з інтеграцією цифрового підпису, перехід на хмарні технології, тощо.

Сьогодні фінтех – це один з головних рушіїв цифрової трансформації банківської діяльності. Держава не залишається осторонь від цього процесу та всебічно сприяє цифровізації. Так на початку березня 2022 року Національний банк України дозволив банкам на період воєнного стану плюс два роки поспіль надавати послуги, застосовуючи хмарні сервіси із використанням обладнання на території держав Європейського Союзу, Великої Британії, Сполучених Штатів Америки та Канади. Питання більш глибокого використання хмарних технологій банки піднімали достатньо давно і від тепер вони умовно не залежать від критичної інфраструктури всередині країни.

Використання технологій блокчейн, віддалена ідентифікація, електронні платежі, тощо вже є реальністю і для вітчизняної банківської системи. Досвід їх практичного застосування в банківській системі пов'язаний з можливістю покращення передачі інформації.

Як приклад успішної реалізації інновацій, а саме перенесення дата-центру до хмарного сховища є кейс, в якому протягом 45 днів працівниками державного Приватбанку було успішно завершено міграцією ІТ-систем з фізичного центру зберігання даних у «хмару», щоб у подальшому не залежати від наявності комп'ютерного обладнання в умовах війни. Тепер основні застосунки банку – у хмарних сховищах в Європі. Це один із

наймасштабніших проєктів в історії не тільки окремо взятого банку, а й вітчизняної банківської системи в цілому.

Введений у дію 01 серпня 2022 року «Закон про платіжні послуги» має модернізувати вітчизняний ринок платіжних послуг з урахуванням вимог Другої платіжної директиви PSD2. Даний закон фактично виступає підґрунтям для подальшої інтеграції українського платіжного ринку з європейським. Слід зазначити, що введення в дію даного Закону виявилось непростим не тільки для регулятора, а й для банків, через те, що з початком повномасштабної військової агресії російської федерації фактично була паралізована підготовча робота до запровадження фундаментальних законодавчих змін на ринку платіжних послуг.

Не останнє місце в порядку денному займає також і концепція відкритого банкінгу (open banking). Можливість окремо взятого банку зробити сервіс для своїх клієнтів більш доступним, зручним та різноманітним. Це фактично механізм, який дає можливість клієнтам банку відкривати свої банківські дані зовнішнім сервісам. Національний банк умовно виділяє 3 роки на те, щоб відкритий банкінг в Україні повноцінно запрацював. Відкритий банкінг має сформувати середовище для ідеального симбіозу банків, які мають достатню клієнтську базу, але, у переважній більшості, не володіють новітніми технологіями і фінтеху, який володіє технологіями, проте не має такої суттєвої клієнтської бази. Кінцевою метою є посилення конкуренції серед надавачів фінансових послуг, суцільна оптимізація та стимулювання інновацій у банківському середовищі. Як наслідок, відкритий банкінг може змінити підхід окремих банків до роботи у частині передачі деяких аналітичних і допоміжних функцій на outsourcing.

Вітчизняний фінансовий сектор поступово має запрацювати за умов загальної прозорості і з кожним роком робитиме це активніше. Відкритий банкінг придасть колосальний поштовх для створення нових фінтех-продуктів та більш плідної співпраці банків та фінтех-компаній. Європейський досвід впровадження відкритого банкінгу показує, що йде поступове перетворення банків на так звані провайдерів послуг, які будуть займатися створенням onboarding клієнтів з подальшим відкриттям рахунків, а також розробкою продуктів за допомогою фін-тех компаній.

Зрештою, відкритий банкінг має перерости в глобальний marketplace, який вимагає фінансової інформації від кінцевого споживача. Це позбавить від необхідності заходити в усі додатки всіх банків клієнта і окрім зручності заощадить головний ресурс – час. Однак попереду постає дуже важливе практичне питання: чи захоче кінцевий споживач такої так званої «відкритості» та «прозорості» даних, наскільки це буде безпечно.

Тим не менше, у новій моделі фінансових послуг успішно працюватимуть тільки win-win стратегії. Отже, все ж таки виникає необхідність шукати нові рішення, можливості, які будуть вигідні як банківським установам, так і новим учасникам ринку.

Дивлячись глобально на питання цифровізації, можна відзначити, що цифрова трансформація – це амбітний виклик для банківського сектору, його подальший розвиток та нові можливості, проте не слід забувати, що даний процес додає і нові ризики, переважно технологічної природи. Але, все ж таки, незважаючи на вищевказане, процес цифрової трансформації банківської діяльності, як наслідок розвитку новітніх технологій і плинних вимог ринку, формуватиме нову фінансову парадигму.